

2. tehtävä, renessanssi

- a) renessanssi (2p)

Antiikin kulttuurin uudelleensyntyminen 1300-1600. Aikakausi ja sivistyneistön liike, joka ihannoii antiikin kulttuuria. Kukoistuskautta 1400- ja 1500-luvut.

- b) Valitse yksi renessanssiaikakauden ihminen ja selvitä se, mistä hänet tunnetaan (4p)

Leonardo da Vinci (1452-1519): italialaisen renessanssin yleisnero, mm. taiteilija, keksijä, insinööri ja arkkitehti. Kuuluisimpia maalauksia Mona Lisa ja Pyhä ehtoollinen.

Michelangelo Buonarrotti (1475-1564), italialainen kuvataiteilija ja runoilija. Kuuluisimpia töitä David-patsas, Pieta-veistos, Sikstuksen kappelin kattofreskot ja Pietarin kirkon kupoli.

Giovanni Boccaccio (1313-1374), italialainen kirjailija, novellin luoja, joka kirjoitti Decameronen.

William Shakespeare (1564-1616), englantilainen näytelmäkirjailija ja englannin kirjakielen isä. Kirjoitti mm. Romeon ja Julian, Kesäyön unelma, Machbethin.

- c) Tutki alla olevaa kuvaa (Michelangelon David-patsas). Mitä renessanssin piirteitä löydät? (4p)
- *alastomuus, ihmisen ulkoisen sopusuhtaisuuden ja kauneuden kuvaaminen antiikin Kreikan klassisen kauden kuvanveistäjien tavoin.*
  - *patsas kuvastaa aikakauden yksilöllisyyttä*
  - *harmoninen, tasapainoinen asento, kuvaamisen kohde esitetään sankarina*

- d) Tutki alla olevaa kuvaa. Mitä renessanssin arkkitehtuurin piirteitä löydät? (4p)
- *linnamaisuus, monumentaalisuus, tiilirakentaminen*
  - *symmetrisyys ja horisontaaliset (vaakasuorat) linjat*
  - *kolmikerroksisuus*
  - *vaikutteita antiikin Roomasta mm. holvikaari-ikkunat*

- e) Esitä argumentteja seuraavan väitteen puolesta ja sitä vastaan: renessanssi oli länsimaisen kulttuurin loistokausi (6p).

Puolesta: renessanssin ihmiset näkivät keskiajan väistyneen ja uuden aikakauden koittaneen, joka nojasi antiikkiin. Yksilöllisyyden korostaminen uutta. Naistaiteilijoiden esiinmarssi. Tieteen kehittyminen renessanssin aikana.

Vastaan: keskiajan synkkyyden korostaminen epätieteellistä ja renessanssin hohdokkuutta lisännyttä. Siirtyminen uuteen aikakauteen tapahtui hitaasti. Naisilla ei taloudellista eikä poliittista vaikutusvaltaa. Tiede nojautui osaksi taikauskoon. Kulttuurin saavutukset koskivat vain ohutta yläluokkaa sotaisena aikana.

3. Valistukseen ja sen vaikutuksiin liittyvät dokumentit

a) Valistuksen aikaa olivat 1600-luku ja 1700-luku (max 1p)

b) Valistus oli aate, joka korosti järjenkäyttöä ja arvosteli yhteiskunnan epäkohtia. Valistusfilosofit (tärkeimmät Locke, Montesquieu, Voltaire ja Rousseau) uskoivat, että järkeä voitaisiin soveltaa yhteiskuntien kehittämiseen. He arvostelivat itsevaltiutta, vaativat sananvapautta ja taistelivat sensuuria ja kidutusta vastaan. Valitus oli aatteena hajanainen, koska eurooppalaiset maat ja yhteiskunnat erosivat toisistaan. (max 3p)

c) valistuksen ajatukset (max. 6p)

- Opiskelijan tulisi ymmärtää, että dokumentit ovat aivan eri aikakausilta, mikä tietysti vaikuttaa niiden sisältöön.
- Kumpikin teksti korostaa tasa-arvoa (mutta Yhdysvalloissa sen ei ajateltu koskevan esim. intiaaneja tai naisia).
- Kumpikin teksti korostaa vapautta (Yhdysvaltojen osalta sanaan liittyi myös poliittisia merkityksiä Iso-Britanniaa kohtaan).
- Kumpikin teksti korostaa oikeudenmukaisuutta (Yhdysvalloissa oikeudenmukaista hallintoa, EU:ssa oikeudenmukaisuutta yleisellä tasolla, ihmisten kesken).

Yhdysvaltojen tekstistä voi löytää myös:

- luonnolliset oikeudet, edistysusko ("pyrkimys onneen"), hallitsijoiden vastuu alamaisilleen, kansan oikeus vaihtaa hallitsijoita.

d) vaikutus länsimaiseen yhteiskuntaan (max. 10p)

- "valistuksen projektit": sääty-yhteiskunnan hajoaminen, yhteiskunnallisten uudistusten alkaminen, edistysuskon nousu, julkinen keskustelu ja yleinen mielipide, alamaisista kansalaisia
- valistuksen saavutuksia on vaikea konkretisoida, koska ne näkyvät vasta seuraavalla vuosikymmenellä ja luetaan yleensä liberalismiin ansioiksi

Tunnistustehtävä 4: liberalismi

- a) Lue ensin huolellisesti läpi kysymykset ja annettu materiaali. Etsi tekstistä kohtia, joista tunnistaat aatteen.
- tekstissä korostetaan useassa kohtaa vapautta ja ajatusta siitä, että onnen etsiminen on itsestä riippuvaa
  - aate on siis liberalismi, jonka keskeisenä ajatuksena on vaatimus vapauksista
  - liberalismi vaati esimerkiksi uskonnonvapautta, elinkeinonvapautta, sananvapautta ja kokoontumisvapautta.

- yhteiskunta ei saa rajoittaa kyseisiä vapauksia (max. 12p)
- b) Näkökulmia b-kohtaan:
- liberaalit vastustivat konservatiivista aatemaailmaa
  - kansat vaativat lisää oikeuksia ja niiden puolesta myös kapinoitiin
  - porvaristo kannatti liberalismia ja sen asema vahvistui 1800-luvulla
  - äänioikeus laajeni porvariston miehille
  - naisasialiike syntyi, mutta naiset ja alempien yhteiskuntaluokkien miehet jäivät vielä vaille äänioikeutta
  - taloudellinen liberalismi edisti teollistumista (max. 8p)

5. Uuden ajan luonnontieteiden vallankumous

5-15 p. Uudella ajalla tieteellinen kehitys oli nopeaa verrattuna keskiajan pysähtyneisyyteen. Keskiajalla vahva yhtenäinen kirkko, reformaation myötä läntinen kirkko jakautui. Kirkon auktoriteettiasema tieteessä heikkeni. Uusi ihmiskuva syntyi renessanssin myötä, yksilöllisyys yhteisöllisyyden sijaan. Maailmankuvassa aurinkokeskisyys korvasi maakeskisyyden, 1400-luvulla alkaneiden löytöretkien myötä parempi tieto uusista mantereista, ihmisistä ja luonnosta.

16-30 p. Edellisten lisäksi empirismi tieteessä, tulokset saattoivat olla ristiriidassa Raamatun kertomusten kanssa. Toisaalta uskonnon asema oli vielä uudellakin ajalla vahva. Kirkon asema heikentyi reformaation myötä. Kokelas voi kertoa asiasta tiedemiesten tai löytöretkeilijöiden avulla (kuten Galileo Galilei, Kopernikus, Kepler, Descartes, Newton, Kolumbus, Diaz). Kirjapainotaito helpotti ja nopeutti tiedon leviämistä.

6. Tekstidokumentti- ja kuvatehtävä antiikin Kreikasta

a) Thukydiden teksti (max 6p)

- viittauksia Kreikan kulttuurin yleispiirteisiin: urheilukilpailut ja muut uskonnolliset juhlat, kulttuurin taloudellinen perusta, kauneuskäsitys, kiinnostus tietoon sekä Ateenan johtoasema ja sen nauttima ihailu
- pelkkä piirteiden luettelointi yhdellä lauseella ei ole vastauksena hyvä, vaan jokainen kulttuurin piirre ansaitsee vastauksessa ainakin oman virkkeensä
- toisaalta jokaisen kulttuurin osa-alueen tyhjentävää käsittelyä ei a-kohdassa edellytetä

b) näkökulmia b-kohtaan (max 4p)

- kirjoittaja eli itse antiikin ja peloponnesolaissodan aikana, mikä lisää hänen uskottavuuttaan antiikin havainnoitsijana
- toisaalta Thukydiden oli itse ateenalainen, mikä on kenties saanut hänet ylikorostamaan kaupungin loistokkuutta

c) c-kohdan vastausta ei haeta dokumentista; näkökulmia (max. 10p)

- kulttuurin kukoistuksen taustaa voi selittää Kreikan vaurastumisella ja voitoilla persialaisista sekä Ateenan nousulla johtavaksi kaupunkivaltioksi
- Kulttuurin kukoistus näkyi mm. taiteissa klassismin syntyä ja arkkitehtuurin kukoistuksena
- sama vuosisata oli myös teatterin ja demokratian kulta-aikaa
- filosofia kehittyi tieteenksi
- esimerkit!

d) kreikkalaisen arkkitehtuurin tyypilliset piirteet (6p)

- symmetrisyys, patsaat, tempelirakentaminen
- temppelin päätykolmio, palkisto, friisi, pylväät (joonialaisia), perusta, marmorin käyttö

e) Sokrateen ajattelun pääkohdat:

- etsi viisautta, tiedot hänestä Platonilta
- viisaus oman tiedon rajallisuuden tunnustamista
- tuomittiin kuolemaan jumalan pilkasta ja valtiollisten laitosten arvostelemisesta

Platonin ajattelun pääkohdat:

- ensimmäisen utopia eli ihannevaltion harjoittaja
- kyvykkäimpien ja koulutetuimpien pitäisi johtaa muita
- suuri osa ihmisistä haluaa vai nautintoja.